

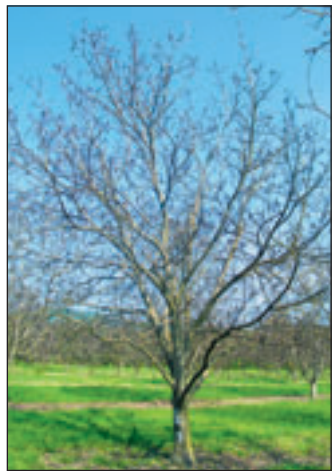
Sadjarstvo

Spomladanska pozeba lupinarjev

Negativne temperature so v zadnjih dneh aprila v večjem delu Slovenije povzročile hudo pozebo sadnega drevja. Med lupinarji so najbolj prizadeti orehi. Zaradi mile zime in toplega začetka pomladi so orehi letos ozeleneli dva do štiri tedne prej kot običajno. Do ponedeljka, 25. aprila, ko se je ponoči temperatura zraka spustila pod 0 °C, so srednje pozne sorte (G-139, lara, rasma, adams, hartley ...) razvile že 10–20 cm dolge letošnje mladike s cvetovi. V tej fazi je za zelene mladike kritična temperatura –2 °C, za cvetove pa že –0,5 °C. Pozne sorte (franquette, elit, parisienne, MB-24, fernor, fernette ...) so ravno odgnale in utrpeli poškodbe pri –1 °C.

Natančnejšo oceno škode bo mogoče narediti do konca maja. Po dveh nočeh negativnih temperatur, ki so se ustavile pri –4 °C, oleseneli poganjki in veje niso utrpeli škode. Ker ima oreh dobro sposobnost regeneracije, pričakujemo, da bodo odgnali speči brsti in bodo drevesa ponovno ozelenela, rodila pa ne bodo ali pa bo pridelek bistveno manjši kot običajno, in še to samo pri poznih sortah.

Pri zgodnjih sortah in sejancih (levo) je pridelek v celoti uničen, pri poznih sortah (desno) je preživel nekaj rodnih brstov, a bo pridelek znatno manjši kot običajno.

Pri mladih orehih, ki so že odgnali, so pozebli vegetativni brsti (pozne sorte) oz. toletne zelene mladike (zgodnejše sorte). Brsti na sredini in pri osnovi olesenelih lanskih poganjkov, ki so bili še popolnoma zaprti, so mraz preživeli, saj prenesejo tudi do –3 °C in bodo počasi odgnali.

Agrotehnični ukrepi za ublažitev posledic pozebe

Kljub pričakovane izpadu pridelka je treba v nasadih opraviti osnovna agrotehnična dela in jih prilagoditi razmeram. Z dobro oskrbo bomo drevju pomagali, da si letos čim prej opomore in da se posledice pozebe ne prenesejo še v naslednje leto.

Pozebli so zeleni deli dreves, medtem ko so vsi oleseneli organi, od enoletnih poganjkov do stranskih in ogrodnih vej ter debela, preživeli in se bodo normalno razvijali naprej.

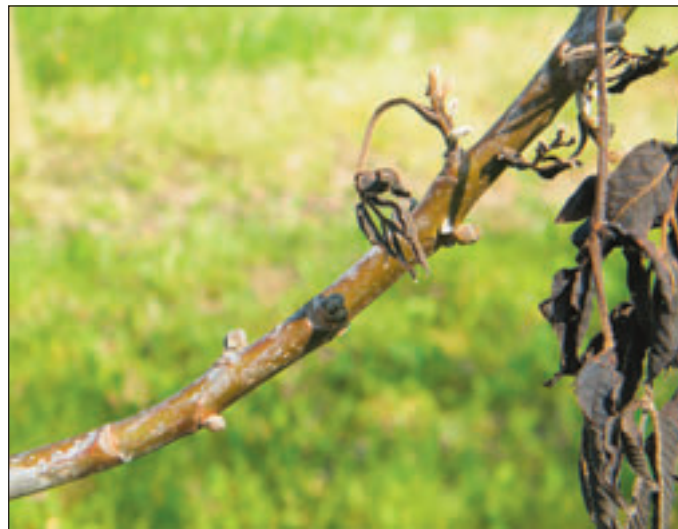

Mlado, bujno rastoče drevo zgodnje sorte oreha na dan pozebe (levo) in deset dni pozneje (desno). Enake poškodbe so utrpeli številni sejanci na slovenskem podeželju.

Foliarna prehrana

Za boljše regeneracijo in hitrejši ponovni začetek rasti priporočamo škropljenje dreves s pripravki, ki vsebujejo aminokisl-

ne, dušik ter mikro hranila. V sadjarski praksi jih uporabljamo v stresnih razmerah, ko je listna površina majhna ali razvoj upočasnen. V takih razmerah je tudi fotosintetska aktivnost dreves majhna, sinteza ogljikovih hidratov, ki so osnova vseh fizioloških procesov v drevesu, pa šibka. Dodane aminokisliline in hranila bodo prizadeta drevesa hitro absorbirala in vgradila v svoj metabolizem ter se hitreje in bolje regenerirala. Z njimi bomo škropili, ko bodo drevesa ponovno ozelenela in bodo novi listi zrasli 1 cm v dolžino. Dokler na drevesih ni zelene listne mase, je škropljenje brez učinka, saj propadlo črno tkivo ni sposobno absorbirati nobene tekočine. Drugo škropljenje opravimo en teden po prvem, tretje pa v avgustu ob bujni poletni rasti letošnjih poganjkov.

V maju bodo odgnali vitalni brsti pri osnovi in v sredini dolgega 1-letnega poganjka. Ob dobri mineralni prehrani in stalni vlažnosti tal bo v vršnih brstih stranskih mladik prišlo do diferenciacije rodnih brstov za pridelek v prihodnjem letu.

Uporabimo pripravke z aminokislilinami, kot so: Delfan plus, AlgoVital Plus, Protifert kalcij, AminoVital, Foliar aminofert pro in drugi. Kombiniramo jih s foliarnimi gnojili na osnovi mikro elementov Tradecorp AZ Plus ali Trafos K ali Basfoliar Combi stipp ali Foliplus ...

Za LESKO in KOSTANJ priporočamo enak škroplilni program.

Gnojenje in obdelava tal

Zaradi izpada pridelka bodo odrasla drevesa potrebovala manj dušika kot običajno. Predvideno količino dušičnih gnojil za talno gnojenje zmanjšamo za tretjino. Če uporabimo KAN, ga razdelimo na dva obroka (sredi maja in sredi junija), gnojila z dolgotrajnejšim delovanjem pa v celoti potrosimo sredi maja. Ob taki oskrbi bodo nove mladike, ki bodo zrasle iz preživelih brstov vzdolž poganjkov in iz spečih brstov na osnovi poganjkov, dobro rasle. V nasadih, ki so bili že doslej dobro prehranjeni, bo ob dodatku aminokislilin in mikrohranil prišlo vsaj v določenem odstotku do diferenciacije cvetov v brstih novih toletnih mladik, kar pomeni pridelek v naslednjem letu.

Da bodo toletne mladike do pozne jeseni dozorele in olesenele ter dobro prestale naslednjo zimo, priporočamo poletno škropljenje s pripravkom na osnovi kalija (Trafos K, Final K, Protifert kalij, Foliar kalij pro ...), ki izboljšuje lignifikacijo poganjkov, krepi naravno odpornost dreves in povečuje njihovo prezimno trdnost.

V nasadu vzdržujemo čisto površino pod krošnjami in skrbimo za ustrezno vlažnost tal v območju korenin. To je še posebej pomembno pri komaj posajenih sadikah in v mladih nasadih. Trenutno so tla dobro namočena in zalivanje ni potrebno. Če pride do sušnega obdobja, zalivamo na 2 tedna, in takrat izdatno: oreh in kostanj z 10–20 litri vode/sadiko, lesko z 10 l vode/sadiko. Pri tem je najpomembnejše, da se zemlja v območju korenin nikoli čisto ne presuši. Po zalivanju mladih orehov in kostanjev drevesne kolobarje prekrijemo z zastirkro (pokošena trava ali drugi rastlinski ostanki). Kolobarje pri leski pa okopljemo, zastiramo pa ne, saj bi s tem lahko privabili voluharja.

Rez in oskrba mladih nasadov

Letos posajene sadike oreha in kostanja imajo prizadete komaj odgnale brste ali kratke zelene mladike predvsem v zgornji polo-

vici. Rezervni brsti, ki se nahajajo tik pod prizadetimi brsti in so slabše vidni, bodo odgnali. Ker pa so ti brsti običajno drobni in vsebujejo malo založnih snovi, bi se iz njih razvile šibke mladike in z leti tudi šibke ogrodne veje. Zato sadiko prikrajšamo pod pozeblimi brsti. Rano premažemo s cepilno smolo. Na prikrajšani sadiki bo odgnalo nekaj brstov. Dve mladiki (običajno zgornji) bomo pustili, da bosta rasli v višino. Med letom ju bomo dva- do trikrat privezali ob količek v navpični položaj. Ena izmed njiju bo nadomestila odrezani del prvotne sadike, drugo bomo prihodnjo pomlad odrezali pri osnovi. Poleg zgornjih brstov bo na prikrajšani sadiki odgnalo tudi nekaj spodnjih brstov. Mladike, ki bodo zrasle iz njih, pustimo zrasti do pribl. 10 cm, potem jih pinciramo (odrežemo rastne vršičke). S tem bomo pridobili dodatno listno maso oz. povečali fotosintetsko površino, boljša bo sinteza asimilatov in s tem tudi rast mladega drevesa. Prihodnjo pomlad bomo spodnje poganjke izrezali pri osnovi.

Sadiko odrežemo nad zdravimi brsti. V prerezu prikrajšane sadike so pod napetim lubjem vidni stržen in zdrava prevodna tkiva sveže svetlo zelene barve.

Varstvo pred boleznimi in škodljivci

Pri orehu smo pozorni na bakterijsko črno pegavost, ki napada vse zelene dele drevesa. V odsotnosti plodov bodo najbolj izpostavljene letošnje mladike. Zelo so občutljive, vse dokler ne olesenijo. Ob napadu bolezni njihovi vrhovi počrni in se zaustavijo v rasti. Preventivno jih zavarujemo po ustaljeni praksi, z bakrovim pripravkom Champion WG 50 (250 ml/100 l vode). Tretiranje je nujno ob pogostih padavinah, ko je treba škropiti nekaj ur pred dežjem ali takoj po njem. V maju in juniju, ko bodo mladike najbolj intenzivno rasle, opravimo 2–3 škropljenja, odvisno od pogostosti dežja. Ponovno škropljenje bo potrebno v avgustu, ob intenzivni poletni rasti letošnjih poganjkov.

Uporabimo lahko tudi specialna tekoča gnojila na osnovi bakra, ki povečujejo odpornost dreves na različne dejavnike stresa. Izbiramo med pripravki Copfort (300 ml/100 l vode) ali Labicuper (300 ml/100 l vode) ali Cuprovin 50 (300 g/100 l vode).

Pripravkov Champion 50 WG in Labicuper ne mešamo z aminokislilinami!

Leska

Mlade sadike leske so utrpeli manj škode in korekcijska rez v večini primerov ne bo potrebna. Če pa je do pozebe brstov prišlo, poganjke skrajšamo nad zdravimi brsti. Pri močnih in zgodaj posajenih sadikah se bodo aktivirali speči brsti na koreninskem vratu, razvile se bodo nove mladike. Med letom bomo pustili vse, prihodnjo pomlad pa jih bomo po potrebi razredčili na ustrezno število in iz njih naprej vzgajali ogrodne veje grma. Pri prizadetih sadikah, ki so bile že ob sajenju šibkejše ali so bile posajene pozno spomladi, bodo na novo odgnali spodnji brsti na prvotnih olesenelih poganjkih.

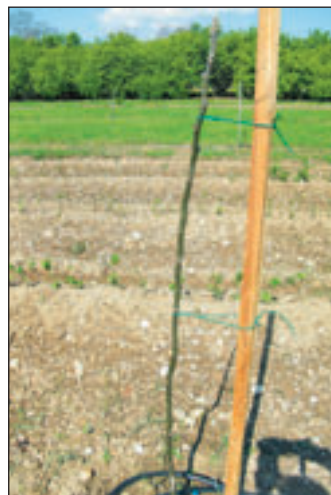
Pozebel list in poškodovana zasnova za plod pri leski

Varstvo kostanja in leske

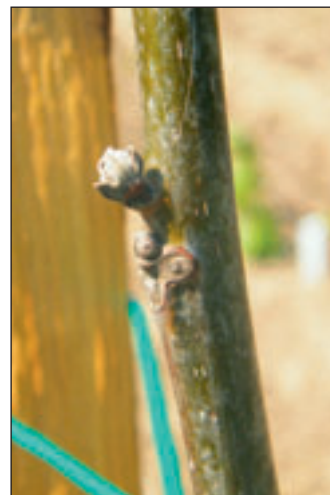
Pri leski in kostanju se zaradi pozebe ni povečala ogroženost z boleznimi in škodljivci, zato izvajamo ustaljeno varstvo. Pri leski smo pozorni predvsem na lešnikarja spomladi (dve tretiranjima na osnovi spremljanja škodljivca s pripravkom Calypso SC 480 – 0,2 l/ha) in bakterijska obolenja jeseni (pripravki na osnovi bakra – kot pri orehu). Pri kostanju pa z bakrovimi pripravki ukrepamo v primeru mehanskih poškodb, s čimer preprečimo vdor glive kostanjevega raka.

Brsta na koncu 1-letnega poganjka: pozebel (levo) in preživeli (desno), ki se bo normalno razvil.

Pozeba brstov v zgornji položaji sadike

Pozebli brsti ne bodo odgnali.

Dr. Anita Solar,
Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo